

Grobišče talcev pri Stranica pri Frankolovem. Ta spomenik z izpisanimi imeni talcev so postavili šele pred nekaj leti. Zakaj imena komunističnega režima niso zanimala?

Nadaljujemo z zgodbo, zakaj je moralo v Stranica pri Frankolovem umreti sto Slovencev. Nemci so jih kot talce za enega ubitega nemškega oficirja obesili na drevesa ob cesti. Ali so jih partizani namenoma poslali v smrt samo zato, ker se jim niso hoteli pridružiti? Ko so jih "rešili" iz zapora, se jih je večina raje vrnila nazaj v zapor.

“Žrtvovanje” nedolžnih

2. del

Kmalu po objavi mojega pisma Dragu Hribarju me je poklicala po telefonu zdaj že pokojna gospa Presingerjeva. Predstavila se mi je, da je ena izmed aktivistk, ki so jih partizani izpustili iz Starega piskra. Razložila mi je, da je bila takrat ranjena, da so jo Nemci zajeli in pod gestapovsko stražo odpeljali v celjsko bolnišnico, kjer se je zdravila v posebni sobi, nato pa so jo zdravo izpustili. Obrazložila mi je, da je gestapo z njo ravnal zato tako obzirno, ker je spoštoval in občudoval slovenske ženske, ki so bile tako junaške, in da so Slovenci tako samozavesten narod, da se je močnemu nemškemu vojaškemu stroju tako uprl. Da pa so belogardisti (domobranci, op. J. Č.) kot kristjani zaslužili usodo, ki jim jo je določil njihov Bog. Njihova smrt je bila božja volja. Njenega moža Rika Presingerja je Milica Gabrovec kar naprej preganjala in nekaj sumila, tako da je bil prikras pri karieri in položajih kljub svojemu partizanstvu in zaslugam. Dobro naj premislim, preden Emiliji Gabrovec kaj verjamem. Drago Hribar pa je pravilno ocenil hrabro

in junaško dejanje petih celjskih partizanov. Njen telefonski protest in njena izpoved sta trajala dobro uro.

Izginuli seznam

Kmalu zatem sem se spet napotil v Muzej novejšje zgodovine v Celju (nekdanji Muzej revolucije) iskat seznam zapornikov Starega piskra iz leta 1944. 27. julija 1944 so bili pri raciji gestapa na Frankolovem zaprti vsi moji sorodniki štirih družin z mojimi starši vred in odpeljani v Stari pisker v Celje. Moja mama si je v zaporu iz vojaškega sukanca skvačkala molek za rožni venec, kjer je na obsek poleg križa uvezla datum svoje aretacije in izpustitve 6. 10. 1944. Moj oče je bil zaprt dalj časa, tako da datuma njegove izpustitve ne vem. Mama mi je rekla, da je bil predviden za streljanje in da ga je rešil takratni framski župan, ki je imel za ženo očetovo sošolko iz osnovne šole, ki sta jo prosili za pomoč očetovi sestri Anka in Milka iz Frama.

V muzeju (takrat je bila že nekaj let direktorica sedanja ministrice za kulturo Andreja Rihter) so me poučili, da pravega seznama nimajo,

ker so ga uničili Nemci, preden so zapustili Celje. Mogoče bi ga lahko našel v graškem arhivu. Pokazali pa so mi beležko, kjer je bilo z roko napisanih nekaj imen, vendar brez datumov in drugih podatkov, seveda daleč od znane nemške natančnosti.

Štajerski partizanski mit

Ob predstavitvi knjige dr. Milka Mikole *Sodni procesi na Celjskem 1944—1951* v Osrednji knjižnici v Celju sem v avli knjižnice govoril z dr. Jero Vodušek-Starič in še z dvema zgodovinarjema o tem, da ni nemških dokumentov o zapornikih iz Starega piskra iz medvojnih let 1941—1945, ker naj bi jih bili Nemci uničili ali odnesli s seboj. Tako so mi povedali v muzeju, sem dodal. Vsi trije so mi enoglasno odgovorili, da to ni res, ker so okupacijske oblasti v Celju že pred 9. majem 1945 celjski Ozni oziroma novi oblasti vzorno izročile vse dokumente. Je pa res, da bi se, če bi prišle na dan vse resnice o sodelovanju gestapa in štajerskih partizanov, štajerski partizanski mit zrušil. Kasneje sem razmišljal, komu in zakaj v muzeju še danes ustreza, da so spiski slo-

venskih zapornikov prikriti, oziroma zakaj lažejo, da so jih Nemci uničili. Potreboval sem kar nekaj let, da sem prek posameznikov, ki jim ni bilo do prikrivanja in pačenja resnice, medvojne dogodke razvozlal in povezal. Andreja Rihter, članica ZLSD iz Celja, kot ministrice za kulturo zdaj skrbno bedi nad vodilnimi ljudmi v slovenskih muzejih in arhivih.

Ustrelitev Dorfmeistra

Nacisti so v času vladanja izdali razglas, da bodo za vsakega zahrbtno ubitega nemškega vojaka ustrelili deset slovenskih talcev, za državnega funkcionarja ali po činu višjega vojaka pa sto. To so vedeli vsi tukaj živeči Slovenci in tudi vsi partizani.

Dorfmeister, visok politični funkcionar za Štajersko, je bil ustreljen okoli 8. ure zjutraj na svečnico, 2. februarja 1945, pri Frankolovem, pri hiši v Belem potoku št. 2, ki je last pokojnih Jerebov, po domače Boštjančkovih. Hiša stoji deset metrov od regionalne ceste Celje—Maribor. Izpred hiše so dvojne stopnice, ki vodijo do vhodnih hišnih vrat. Pred stopnicami je rasel zelo košat

in širok zimzelen pušpanov grm. Partizanska zaseda, ki je čakala na Dorfmeisterov prihod, je izza tega grma opazovala cesto.

Očividka napada na Dorfmeistra Štefka Šibanc pripoveduje: "Naš dom je v kraju Beli potok št. 1, oddaljen od Frankolovega proti Mariboru oziroma proti severu okoli dva kilometra in okoli 500 metrov od glavne ceste Celje—Maribor. Na svečnico (2. februarja) sem se zjutraj odpravila proti Frankolovemu. Pri glavni cesti me je ustavil neznanec, češ da ne morem na cesto, ker je zaseda. Odsla sem v hišo našega sosedu Boštjančka, ker smo si bili zelo dobri. Hiša je bila odprta, vendar nikjer nobenega, tudi zadaj v hlevu ne. Vrnila sem se skozi vežo in stopila na ploščad pred hišo. Takrat je iz mariborske smeri oziroma Stranic pripeljal nemški vojaški tovornjak, tik za njim pa vojaški osebni avto. Razlegli so se strelji. Tovornjak je odpeljal naprej, v osebnem avtomobilu pa je sovoznik dvignil obe roki in padel nazaj na sedež. Avtomobil je zavozil na našo stransko cesto in obstal. Odprla so se šoferjeva vrata in skozi nje je skočil šofer, nemški vojak, oblit s krvjo. Zbežala sem po stopnicah proti Frankolovemu in nadaljevala pot po glavni cesti. Za seboj sem še slišala klic "Begaj brate, Švabi idu". Te besede so mi zvenele bolj s slovenskim naglasom. Po dobrih 200 metrih sem že srečala nemško policijsko patroljo, ki je hitela proti kraju napada. V tem času se je razlegla močna eksplozija. Na cesti, po kateri sem hodila, je pri Toplici, kakor smo na Frankolovem rekli malemu bazenu za kopanje, razneslo nemški vojaški tovornjak, na katerega so prej streljali partizani. Tovornjak je gorel, tako da sem se morala umakniti čez most na drugo stran potoka Tesnica. Kasneje sem izvedela, da je bil tisti, ki je dvignil roke, ustreljeni Dorfmeister, okrvavljeni vojak, ki je skočil iz avtomobila, pa šofer, ki se je pisal Mayerhofer."

Umor sto talcev

Nemci so zato 12. februarja okrog 9. ure zjutraj na tovornjaki, pokritih s ceradami, pripeljali talce. Kolona se je ustavila na Frankolovem, ker so iskali prostor za obešenje. Zadnji

tovornjak ni imel na zadnji strani spuščene cerade, tako da so se videli zaporniki v progastih oblacilih. Na zadnjo stranico tovornjaka so imeli naslonjene dvokolesne vozičke za prevoz vreč. To sem sam videl, saj vojaki niso odganjali ljudi od tovornjakov. Med ljudmi se je šepetalo, da bodo talce rešili partizani, saj jih je dovolj veliko število naokoli, celo neka brigada. Zgodilo se ni nič. Ko so se pozno popoldne prazni tovornjaki vračali skozi Frankolovo, je moja mama rekla, da so jih mogoče odpeljali v Maribor in so nas samo strašili, saj ni bilo slišati nobenega streljanja.

Naslednji dan se je razvedelo, kaj se je s talci zgodilo: prek plakatov, ki so jih Nemci razobesili po drevsih in oglasnih prostorih, in od ust do ust je šlo, da so talce obesili na Stranicah, ker drugje niso našli prostora.

Obžalovanje, godrnjanje in jeza ljudi, češ da partizani niso rešili oziroma niso hoteli rešiti talcev, je bila kljub navideznemu molku in strahu pred Nemci velika. Pravzaprav se še do danes ni poglobila. Na kraj zločina sem šel naslednji dan gledat grobišča. Dve veliki gomili sveže zemlje sta bili že označeni, vsaka s svojim križem in vencem. Takrat mi je bilo komaj deset let, pa vendar sem v sebi začutil srdito žalost in bes, zakaj so Nemci to storili. Nazaj grede sem videl in prebral plakat, ki je visel na kostanju pred Šnablovo hišo. Plakat sem previdno odstranil in ga zložil ter ga nesel teti Dani, da ga shrani. Povedal sem ji, da sem bil na grobovih in da mi ne

Anton Dorfmeister, nacistični okrožni vodja Štajerske domovinske zveze.

gre v glavo, zakaj partizani talcev niso rešili, saj so tam vsenaokrog gozdovi in še Konjiška gora. Poučila me je, da so Nemci nekaj dni pred tem že vse zastražili in da vsega ne razumem.

Zakaj jih niso rešili?

Toda sum in dvom, da partizani talcev niso hoteli rešiti, se je med ljudmi ohranil do današnjih dni. Tako mi je pred kratkim neka gospa zapupala, da ji je terenec-partizan, Lipški Valdi, ki se je skrival pri njih, rekel, da so bili prebivalci Štajerske premalo sovražni do Nemcev in da so hoteli partizani tudi na tak način spodbuditi upor prebivalcev.

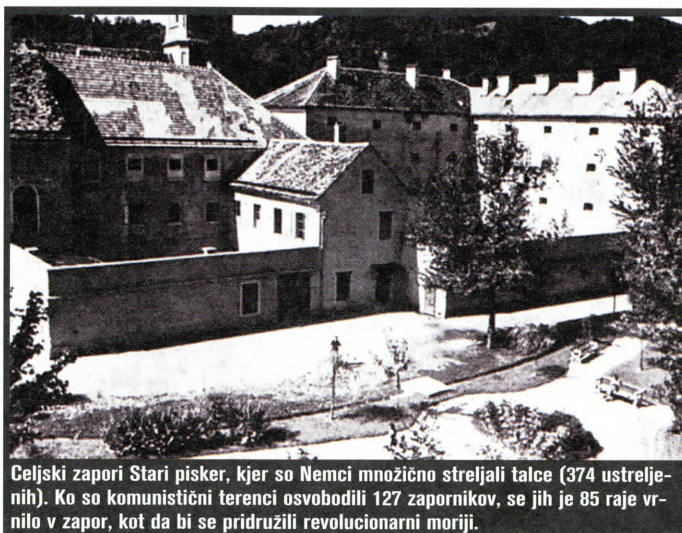
Zanimiva je tudi pisna in podpisana izjava Lize Krolej iz Slovenskih Konjic, Šolska ulica 14, ki jo je dala za občinsko komisijo za povelje in vojne poboje občine Slovenske Ko-

njice 15. oktobra 1994. Izjava se glasi: "Skupina tukajšnjih partizanov, med njimi tudi Lojze Kolar iz Gabrovelj pri Slov. Konjicah (njegovega partizanskega imena se ne spominjam več), se je med okupacijo pogosto zadrževala v Škalcah pri Konjicah na domu Angele in Rezičke Arzenšek. Tam so na podstrešju, kjer so imeli seno, večkrat tudi prenočevali. Ob nekem mojem obisku pri Arzenškovih sem doživela, da je bil v sobici poleg kuhinje partizan Ježek (pojavlja se tudi v taborišču Teharje kot tisti, ki je hotel mladoletne domobrance prek njihovih pisnih izjav zavarovati, tako da so mu prvotne izjave padle v blato, nato pa jih je pozval, naj jih napišejo na novo, op. J. Č.), in dejali so mi, da se pri njih zdravi že ves teden. Med pogovorom Angele, Ježka in mene je prišla vsa blede Rezička in dejala, da so Nemci obkolili hišo. Vračali so se s hajke na Pohorju. Angela je hitro odšla na dvorišče in jih povabila v klet na pijako, kar so radi sprejeli. Eden od njih pa je prišel v kuhinjo in začel spraševati Rezičko, ki je dobro govorila nemško, o partizanih. Pokazal je na vrata sobe, kjer je bil Ježek z nabito strojnico, in vprašal, kaj je tam. Hitro mu je začela govoriti, da je tam samo "rumpelkamra", in k sreči ji je verjel.

Nemci in partizani

Potem ko so 12. 2. 1944 v Frankolovem obesili sto talcev, med njimi konjiškega rojaka Toneta Mellivo, je Angela omenila Lojzetu Kolarju, da se vendar ni splačalo ubiti enega Nemca, ko je zato moralo pasti sto zavednih, poštenih Slovencev. Kolar ji je osorno odgovoril, da je že prav, da so to naredili Nemci, ker bi jih drugače morali pobiti oni, to je partizani. Arzenškova mi je to večkrat zgrožena pripovedovala, ker ni mogla razumeti, kako je to mogoče, saj je bil Melliva pošten in ugleden človek in zaveden Slovenec.

Lojze Kolar je za svoje "zasluge" imel pozneje razne funkcije v Slovenskih Konjicah in dobil v last lepo posestvo z veliko hišo in vinogradi v Škalcah pri Konjicah, ki je bilo prej last Helene Wirt, rojene Zottel, katero so po osvoboditvi, če- »

Celjski zapor Stari pisker, kjer so Nemci množično streljali talce (374 ustreljenih). Ko so komunistični terenci osvobodili 127 zapornikov, se jih je 85 raje vrnilo v zapor, kot da bi se pridružili revolucionarni moriji.

»prav je podpirala partizane, likvidirali /njeno truplo leži v grobišču Stranice, ob pokopališču, kjer je zdaj speljana cesta do tamkajšnjega kmeta, op. J. Č./, moža z otroki pa izselili.“ Tako je zapisala Liza Krojepej.

Fotokopijo te izjave mi je dal nekdanji član občinske komisije za ugotavljanje medvojnih in povojnih zunaj-sodnih pobojev v Slovenskih Konjicah, upokojeni župnik Štefan Verež.

Tillingerjeva vloga

Pričevanje M. P.: “Leta 1947 sem bil šofer pri direktorju EMA (nekdanji Westen) tovarišu Avgustu (Gustlu) Peperku. Razložil mi je, da je nekdanjemu prokuristu pri Westnu dr. Ržichi za požrtvovalno pomoč pri urejanju gospodarenja in trženja izdelkov tovarne priskrbel dokumente in dva tovarna vagona, da se je z vso družino, pohištvo in

‘preklet SS-ovec’, ker je pospravil Dorfmeistra, mu je Ozna dala avto. Bil sem tiho, vedel sem, da je bil Tillinger SS-ovec, saj sem ga leta 1943 videl na gestapu, kamor sem bil klican na zaslišanje zaradi posesti puške “flobert”, ki sem jo za drugega prodajal. Prav tako so po Celju že dolgo šušljali, da je imel Tillinger na roki tetovirano znamenje SS, katerega so dobili samo prostovoljci /enako mi je povedal K., dipl. inž., Tillingerjev sošolec, op. J. Č./.

Avto sem popravljaj tudi visokemu oficirju Ozne, kateremu sem omenil, da ima Tillinger za svoje ‘zasluge’ pri Dorfmeistru boljši avto. Jezno mi je odgovoril ‘Kako pa ti to veš?’ Peperka sem vozil še kar nekaj časa, zato se spominjam, da je v jezi, ko je slišal, da ga bodo zamenjali na direktorskem mestu, meni naročil, da ga zapeljem pred hotel Evropo, kjer sem

ru OF na Celjskem povezani z gestapom. To prek svojih družinskih podaljškov, ki so na oblasti in položajih, prek združene liste in zveze borcev še danes uspešno prikri- vajo. Sama “zgodovinska dejanja” pa še bolj napihujejo in prikrojeno prikazujejo, saj bi drugače po tolikih letih obrabljena glazura prepustila pogled na lažno sredico.

Izpust zapornikov s poprejšnjim zaprtjem “aktivističnih deklet” je bila dobro pripravljena in koordinirana gestapovsko-partizanska “reševalna” akcija, ki so si jo zaradi zmage zavezniških sil prisvojili celjski partizani in s tem 58 let lažne slave in zelo oprijemljivih materialnih in družbenih privilegijev. Atentat na Dorfmeistra je bila revolucionarno usklajena ideja najvišjega pokrajinskega vodstva OO OF in partijske Vos. Prek Nemcev so se znebili in “kaz-

nekdanjih kmečkih partizanov in njihovih zaveznikov, ki so se upirali revolucionarni prevari, so slovenski boljševiki prinesli s seboj iz preverjenih ruskih izkušenj in njihovih šol.

Zatolčena resnica

To, da v Celju lažejo, da so se zname zapornikov Starega piskra iz let 1941—1945 uničili Nemci, preden so odšli, pa govori o strahu, da bi prišla na dan resnica o dvojnem življenju partijsko-partizanskih političnih organov. Samo pomisliti je treba na sezname talcev iz Bočne, Šmartnega ob Dreti, Frankolovega in še veliko drugih, ki so jih Nemci s komentarji zapisovali in tudi obrazlagali, kdo jim jih je izdal in zakaj.

Tisti, ki se poglobljeno loti skrivnosti nekdanjih muzejev revolucije (sedanjih muzejev noveše zgodovine), bo kmalu prišel do spoznanja, zakaj jih vodijo člani združene liste in zakaj ti muzeji prikazujejo razne Hermanove brloge, čevljarke in frizerske delavnice, krojaške delavnice in podobne obrtne razstave namesto nekdanjih družbenih, vojnih in povojnih dogodkov. Medvojna in povojna resnica bi pripeljala do resnice sedanje (Kučanove) oblasti in do resnice Kučanovih bogatašev.

Pranje možganov s prirejeno resnico prek vseh vrst šol in oblastnih institucij, kombinirano z vsajenim strahom za življenje in eksistenco na eni strani, na drugi strani pa z materialnimi dobrinami in podeljevanjem vseh vrst družbenih privilegijev tistim, ki so se vdano primorano, navdušeno ali molče pridružili revoluciji, je bila preizkušena boljševiška metoda. Z njo so začeli prevzgjajati, dresirati, vzrejati in selekcionirati večinski, čredni del naroda. Takšna 50-letna orwellovska vzreja je zajela vse plasti naroda, tudi še živeče žrtve in pregnance revolucije, ki so velikokrat zaradi prirojene pragmatičnosti in želje po oblasti postali celo izvajalci revolucionarnih zaukazanih nalog. To razmišljanje in ugotovitve sem zapisal zaradi tega, ker ne morem razumeti, da je po toliko letih mogoče še vedno lagati, pačiti, prilagajati in tajiti tisti del zgodovine, ki bi razgalil komuniste in njihove okostnjake. Opisani dogodki pa so prav takšni.

Janez Črnej

premičninami izselil v Avstrijo. V zahvalo pa mu je dr. Ržicha podaril z vsemi urejenimi dokumenti in ključki popolnoma nov osebni avto DKW-sonderklasse, ki je imel namesto lesenih delov že samo kovinske. Avto je bil garaziran v Libojah v keramični tovarni, kjer je bil direktor Tillinger. S direktorjem Peperkom sva se zapeljala v Liboje, da avto prevzameva. Peperko je odšel k Tillingerju na prijateljski razgovor in zato, da bova avto odpeljala. Čez nekaj časa se je mrk in razburjen vrnil. Avta ni dobil, ker je bil novi lastnik že Tillinger. V razburjenju je rekel

ga v avtu moral počakati. Čez pol ure je prišel ter mi naročil, naj ga zapeljem domov. Drugi dan sem zvedel, da je v hotelu pretepel takratnega znanega celjskega oblastnika Gradišnika, ki bi moral priti na njegovo direktorsko mesto, in mu zlomil roko. Moram reči, da je Peperko za mene bil dober človek.”

OF povezana z gestapom?

Po več kot polstoletnem časovnem presojanju navedenih dogodkov, ki nimajo komunistične in revolucionarne glazure, lahko sklepamo, da so bili revolucionarji v okvi-

novali” svoje bodoče politične nasprotnike, ki so med ljudmi sloveli kot zavedni in pošteni Slovenci, ki se niso hoteli za vsako ceno priključiti partizanom-revolucionarjem, ampak so se raje vrnili v nemški zapor. Hkrati so preverili verodostojnost prebeglega esesovca, ki se jim je prek prelite krvi dosmrtno zapisal. To so z direktorskimi mesti tudi dosmrtno in hvaležno nagrajevali, kar komunisti zaradi svoje varnosti vse- skozi počnejo, saj to nagrajevanje nikoli ne gre iz njihovih žepov, ampak vedno iz žepov ljudskih množic. Kruto in krvavo kaznovanje